

Vyjádření rektora Univerzity Palackého v Olomouci k textu T. Fürsta

Dr. Tomáš Fürst nedávno publikoval v kontroverzním dŽurnálu pamflet „Kam se hrabe Karlovka“. Tento příspěvek bezprecedentním způsobem napadá vedení univerzity i samosprávné univerzitní orgány, aniž se obtěžuje dobrat se objektivních a pravdivých skutečností na základě využití relevantních dokumentů, z nichž řada je veřejně k dispozici (autor cituje většinou jiné články z dŽurnálu, které nelze při nejlepší vůli považovat za hodnověrný pramen, ale maximálně za subjektivní názorová vyjádření).

Podotýkám, že před několika měsíci byl jiný text Dr. Fürsta shledán závadovým Etickou komisí UP. Tato politováníhodná skutečnost ve světle jeho nového textu dále snižuje nízkou kredibilitu jakéhokoliv příspěvku tohoto autora.

Celý Fürstův text nicméně ukazuje na mnohem širší a stále závažnější jev v české společnosti i v akademické obci, a to minimálně ve dvou ohledech:

- 1. Je s podivem, že člověk, který se označuje za vědce a měl by být schopen ověřovat zdroje a přistupovat k hodnocením kriticky, toho není očividně schopen nebo k tomu není ochoten. Totožný problém lze ilustrovat na řadě jiných textů vícero autorů publikovaných v posledním období, ať už na dŽurnálu, či na UP Reflexi. Fürstův text ovšem mírou své subjektivní a ignorování lehce ověřitelných a veřejně dostupných faktů tyto texty zcela zastíňuje. Kolegovi Fürstovi lze proto doporučit například seminář na katedře historie nazvaný Práce s historickými prameny.*
- 2. Fürstův text je zároveň výmluvným svědectvím o novém fenoménu, s nímž se společnost na začátku 21. století zatím neumí vyrovnat. Tímto fenoménem jsou dezinformace a fake news, které se prostřednictvím sociálních sítí mohou volně a beztrestně šířit kyberprostorem, a zasahují tak široké masy recipientů a podřívají autoritu a pověst osočeného subjektu i u klíčových institucí. Jak vidíme všude kolem sebe, tento jev je společensky značně nebezpečný a má potenciál otrávit společenským konsenzem v jakékoliv oblasti, v důsledku i polarizovat početné skupiny lidí. To se bohužel v současné době děje jak v české společnosti, tak na Univerzitě Palackého v Olomouci.*

V obou případech se jedná o problém morální integrity a osobní zodpovědnosti autora za pravdivost a ověřitelnost svých tvrzení. Pokud ovšem autor jednostranně usiluje pouze o zostuzení a veřejnou dehonestaci, výše zmíněná premisa samozřejmě neplatí. Nevím, zda je stať Tomáše Fürsta příkladem specifického pojetí morálky, nebo snahou o politicky či osobně motivované zostuzení. Text ovšem může názorně posloužit jako demonstrace fake news v univerzitním prostředí, které se níže pokusím podrobit kritickému rozboru. Uvedu vždy část textu T. Fürsta a pod ním skutečnost založenou na ověřitelných faktech.

17. listopadu 1989+30

Nemohu se ubránit závisti, když sleduju angažovanost akademické obce Univerzity Karlovy. Rektor Zima – představte si tu hrůzu – bez souhlasu senátu podepsal smlouvu se společností Home Credit, která zbohatla na predátorských půjčkách. Smlouva byla na ubohý jeden a půl miliónu korun a byla podepsána zcela legálně. Home Credit navíc od smlouvy promptně odstoupil, takže už skoro není co řešit. Přesto se kauza objevila v mnoha novinách a televizích (Respekt jí věnoval několik stran). Dále je rektorovi vyčítáno zasahování do nezávislosti Etické komise v kauze prof. Kováře a zlehčování jejích závěrů v případech neetických a predátorských publikací. Přestože UK se očistila tím, že kolega Kovář nakonec opustil funkci prorektora i univerzitu, rektor Zima čelí tlaku na odstoupení.

To my v Olomouci jsme jinačí borci. Místní rektor bez předchozího projednání v senátu (jak vyžaduje zákon) podepsal prodej historické budovy v centru za dumpingovou cenu, navíc z vysoce suspektních důvodů. Fakulta, která ji dosud užívala, v ní ovšem zůstane a bude novému majiteli platit nájem. Inu, dobrý hospodář je dobrý hospodář.

Skutečnost:

Jakýkoliv majetek univerzity nelze prodat pouze na základě uvážení či podpisu rektora. Je vyžadována mimo jiné důvodová zpráva, posudek nezávislého znalce a souhlas Správní rady UP. Tato procedura byla dodržena.

Záměr prodat budovu Hynaisova byl také diskutován s vedením fakulty tělesné kultury, a to již v roce 2016. Rovněž byl diskutován uvnitř akademické obce FTK UP a poté byl projednán a odsouhlasen Senátem FTK UP.

Důvody prodeje:

Je pravda, že došlo k opomenutí projednat transakci na Akademickém senátu UP (Senát pouze projednává, nikoliv schvaluje, což je pravomoc Správní rady UP), a to takřkajíc z důvodů dosavadní praxe a tradice. Projednávání majetkových záležitostí explicitně stanovuje novela vysokoškolského zákona z roku 2018 a Senát UP inkorporoval toto ustavení do svého Jednacího řádu AS UP teprve poté, co došlo ke schválení transakce Správní radou UP. Po zjištění opomenutí došlo k pozastavení transakce na katastrálním úřadě tak, aby senát mohl celou záležitost projednat na svém zasedání 16. 10. 2019. Teprve poté byl učiněn vklad do katastru nemovitostí.

Vyjádření vedení FTK k závěrům T. Fürsta:

1. Rozhodnutí o prodeji budovy Hynaisova předcházela tříletá intenzivní debata vedení FTK s vedením UP, akademickou obcí FTK UP a Akademickým senátem FTK UP.
2. Klíčovým parametrem při rozhodování o souhlasu s prodejem byla pragmatická ekonomická úvaha vycházející z jednoduché rovnice – FTK perspektivně ekonomicky neudrží a provozně nevyužije prostory na AC BALUO, v budově Hynaisova a Sportovní hale UP. Je tedy třeba některou z těchto budov přestat využívat a další zmodernizovat.
 - AC BALUO je nově postavené, moderní centrum, ale s ohledem na podmínky zakotvené v dotačním titulu umožní plné využití pro výuku (s postupným náběhem) v horizontu 5 let.
 - Budova Hynaisova je v kritickém stavu, investice konzervující současný stav (a jiná není s ohledem na omezující parametry možná) je střízlivě propočítána na 50–60 mil.
 - Sportovní hala UP umožňuje v rámci komplexní rekonstrukce (přislíbené vedením UP z kapitoly ISPROFIN) významný kvalitativní posun výukových prostor, který je v souladu s nároky zakotvenými v nových akreditovaných studijních programech a umožní FTK držet pozici nejlepší sportovní fakulty v ČR.

Vyjádření Stavebního odboru Rektorátu UP k závěrům T. Fürsta:

V současné době je celý objekt ve velmi špatném technickém stavu a potřeboval by komplexní rekonstrukci v souladu se současnou platnou legislativou a technickými požadavky dle platných norem a vyhlášek, což by řádově představovalo náklady ve výši cca 35–40 mil. Kč. Nicméně ani po rekonstrukci by objekt nebyl v optimálním stavu z hlediska stávajících potřeb, protože nemá

dostatečné prostory pro provozní zázemí (šatny, sklady, soc. zařízení) z důvodu nevhodného dispozičního uspořádání. Dalším nedostatkem objektu jsou chybějící venkovní plochy.

Kupní cena objektu a pozemků byla stanovena Ing. Janem Dostálem, znalcem jmenovaným rozhodnutím předsedy Krajského soudu v Ostravě z roku 1995, na základě platných zákonů a vyhlášek. Cena byla určena na základě podrobného prozkoumání technického stavu budovy a byla stanovena jako cena obvyklá (obecná, tržní) podle odborného odhadu znalce.

V otázkách etických jsme ještě dál. Už téměř rok cloumá univerzitou skandál kvůli falšování dat v článku, jehož korespondujícím autorem je Radek Zbořil, jenž vedl jedno z „excelentních“ center Přírodovědecké fakulty. Kauza je podrobně dokumentována v několika člancích na dŽurnálu. Etická komise, ke které se kauza dostala zásluhou současného děkana Kubaly, jednomyslně konstatovala, že Radek Zbořil nejen o zfalšovaných datech celou dobu věděl, ale přímo manipulaci inicioval. Prozatímní důsledky celé kauzy lze ovšem shrnout následovně:

1. Čeněk Gregor, který na toto falšování dat upozornil před šesti lety při obhajobě své disertační práce, byl bez milosti vyhozen ze školy. Poté, co přišel Čeněk Gregor svědčit k tomuto případu v letošním roce, přišel i o práci ve Farmaku!

Skutečnost:

Pan Gregor neobhájil svou dizertační práci, a to hned dvakrát. Celý případ byl podrobně prošetřen studijním oddělením rektorátu a ze zápisů nevyplývá jakékoliv pochybení komise složené z odborníků z České republiky a ze zahraničí. Čtyři ze šesti odborných posudků byly negativní. Druhé obhajobě byla přítomna proděkanka pro studium přírodovědecké fakulty, aby dosvědčila korektní postup ze strany komise. Pokud bychom hypoteticky připustili, že šlo o komplot vůči doktorandovi, muselo by jít o rafinovanou domluvu mnoha zahraničních a českých vědců s vysokým morálním a odborným kreditem tvořících komisi pro obhajobu práce, dále vědců, kteří obhajobě přihlíželi, a samotné proděkanky pro studium.

Pan Čeněk Gregor si rovněž stěžoval, že ho školitel prof. Zbořil šikanuje a připisoval svůj neúspěch u zkoušky rovněž špatnému vztahu k němu ze strany prof. Zbořila. Tehdejší děkan fakulty, prof. Ševčík, nechal celou věc prošetřit a uzavřel ji konstatováním, že tvrzení pana Gregora je nepravdivé.

2. Děkan Martin Kubala, jenž nechal případ prošetřit a jehož postup ocenili děkani ostatních přírodovědných fakult v republice, byl rektorem vyzván k odstoupení.

Skutečnost:

Pan děkana jsem vyzval k odstoupení ze zcela jiných a mnohem závažnějších důvodů, kterých byla celá řada. A to především proto, že charakter výkonu funkce ze strany pana děkana potenciálně ohrožoval celou Univerzitu Palackého, tedy nejenom přírodovědeckou fakultu, ale rovněž dalších sedm fakult. Uvedu zde pouze jeden příklad. Způsob managementu a nešťastné intervence ze strany pana děkana do personálních a ekonomických záležitostí výzkumných center vedly k odchodu řady klíčových vědců, kteří jako důvod svého odchodu uváděli vesměs chování pana děkana. V důsledku došlo k destabilizaci vědeckých projektů na výzkumných centrech v řádech stamilionů korun a hrozilo, že tyto projekty nebudou moci být dořešeny. V takovém případě by obrovské finanční následky postihly celou univerzitu a všechny ostatní fakulty. Na tuto skutečnost vedení UP a všichni děkani upozornili pana děkana již v květnu 2019 společným prohlášením, k němuž se přihlásil i sám pan děkan přírodovědecké fakulty. Bohužel pan děkan svůj písemný závazek pomoci oběma centrům k úspěšnému řešení projektů nedodržel a situace eskalovala v září 2019 odchodem dalších vědců zapojených do projektů. I z tohoto důvodu podpořili výzvu k rezignaci všichni děkani ostatních fakult. K návrhu na odvolání nedošlo z toho důvodu, že pan děkan přírodovědecké fakulty písemně souhlasil (už podruhé) s tím, že přispěje ke stabilizaci velkých vědeckých projektů na výzkumných centrech fakulty. Tvrzení T. Fürsta je tedy čistou fabulací.

3. Komise – asi nejvíc nezávislý orgán, který univerzita dokáže vygenerovat – případ posoudila a vydala stanovisko. Rektor závěr Etické komise veřejně překroutil ve prospěch kolegy Zbořila natolik, že se vůči tomu členové komise ohradili. Následně Radek Zbořil a Zdeněk Trávníček podnikli pokus delegitimizovat Etickou komisi a veřejně zostudit jejího předsedu. Tím iniciovali petici na podporu Etické komise, kterou podepsali všichni předsedové akademických senátů a skoro 400 členů akademické obce.

Skutečnost:

K celému případu i k problematice Etické komise UP jsem se vyjádřil na svém blogu, který byl zveřejněn rovněž na serveru Vědavýzkum.cz. Dr. Fürst tento text zřejmě přehléd. Jenom krátce: EK UP konstatovala, že prof. Zbořil věděl o možném zfalšování dat ve studii. S tímto závěrem jsem se ztotožnil. Dále EK UP vyslovila názor, že prof. Zbořil byl iniciátorem těchto úprav. V tomto případě EK UP nepřinesla jednoznačný důkaz dokládající iniciaci, a je otázkou, zda více než deset let poté lze takový důkaz získat. V právním státě platí presumpce nevinny a v případě jakékoliv pochybnosti nelze označit viníka. Ačkoliv jakožto rektor můžu osobně považovat názor komise za více či méně pravděpodobný, nerozporoval jsem závěr EK UP, ale písemně požádal o došetření (je-li možné). Právě princip presumpce nevinny a svědomí jsou nepřekročitelným imperativem pro rozhodování o vině či nevině.

4. Vzhledem k neustávajícím osobním útokům a ignorování závěrů Etické komise ze strany rektora její předseda – Karel Indrák – nedávno rezignoval!

Skutečnost:

O ignorování závěrů EK UP nelze hovořit. Jak bylo konstatováno výše, jedno usnesení EK UP jsem přijal bez výhrad a u druhého, při absenci jednoznačného důkazu, jsem požádal o došetření kauzy. V tomto případě nebylo možné postupovat jinak, platí-li premisa presumpce nevinny a má-li člověk svědomí. V neposlední řadě je nutno říci, že EK UP je poradní orgán rektora, který má právo odchýlit se od doporučení.

5. Radek Zbořil má nadále plnou podporu rektora, který se snaží urychleně vybudovat „zlatou klec“ v podobě vysokoškolského ústavu, aby ředitelé center podezřelí z podvodů konečně unikli z dosahu děkana a komunity přírodovědců.

Skutečnost:

Vysokoškolský ústav je strategickým projektem UP diskutovaným od května 2018, zatímco EK UP se podnětem na kolegu Zbořila zabývala mnohem později. Prof. Zbořil se v reakci na usnesení EK UP mimo jiné fakticky vzdal vedení RCPTM a požádal o stažení předmětné studie. Integrace atomizovaných výzkumných infrastruktur je v současné době trendem na řadě univerzit, byla rovněž doporučena auditem Evropské asociace univerzit, Vědeckou radou UP či předními vědci České republiky. Důvodem úvah o integraci je snaha zvýšit konkurenceschopnost výzkumných center v situaci postupného snižování financí plynoucích ze strukturálních fondů. Celý projekt je rovněž zevrubně posuzován Akademickým senátem Univerzity Palackého a jeho komisemi. Je důležité rovněž připomenout mimořádně napjaté vztahy mezi „centry“ a fakultou. Tato smutná skutečnost ohrožuje úspěšné dořešení velkých vědeckých projektů, ale dopadá rovněž na atmosféru na samé fakultě. V této situaci se bohužel zdá, že další koexistence výzkumných center a fakulty je z lidského hlediska obtížná.

To byl ale teprve začátek. Druhá kauza se vynořila během jara a její neuvěřitelný příběh je prozatím nejlépe zdokumentován zde. Stručně shrnout lze kauzu takto:

1. Jedná se opět o závažné podezření na falšování dat, tentokrát v prestižním časopise Nature Communications v tomto článku, a korespondujícím autorem je opět Radek Zbořil.
2. Když se na podezřelá data přišlo, děkan složil vyšetřovací komisi, která celý případ posoudila a doporučila mu předat jej prostřednictvím rektora Etické komisi, což děkan učinil.

Skutečnost:

Neúplná informace. Fakultní komise konstatovala, že není schopna případ posoudit z důvodů špatného zdravotního stavu autora práce a vysoké odbornosti problematiky. Doporučila tedy děkanovi, aby zvážil odeslání podnětu EK UP.

3. Autoři článku ovšem celou dobu tvrdili, že nejde o falsum, ale o triviální technickou chybu, kterou napravili tím, že do časopisu poslali corrigendum. Existuje ovšem důvodné podezření, že i grafy obsažené v tomto corrigendu jsou zfalšované. Zvláštní zejména je, že jak k původnímu článku, tak ke corrigendu chybějí surová data (to je samo o sobě v rozporu s Etickým kodexem), což hlavní autor i korespondující autor potvrdili, ale nijak nevysvětlili.

Skutečnost:

Jak konstatovala fakultní komise, tak i Etická komise UP, případ je z odborného hlediska natolik komplikovaný a natolik citlivý (vzhledem ke zdravotnímu stavu autora), že nejlepším řešením je požádat o mimouniverzitní nezávislou expertizu. Vedení univerzity proto zadalo tento požadavek a oslovilo hned několik zahraničních odborníků a laboratoří s prosbou o zopakování experimentu. Do získání výsledků jsou jakákoliv napadání a veřejně deklarovaná podezření pouhou dehonestací.

4. Korunu všemu nasadil rektor, který tentokrát neponechal nic náhodě, Etické komisi důležité podklady prostě zatajil, a tím ji přiměl ke stanovisku, že kauzu řešit nemůže (podrobnosti na UP Reflexi).

Skutečnost:

K celé kauze jsem vydal stanovisko zveřejněné na UP Reflexi. Proto jenom krátce. První podnět pana děkana z června 2019 jsem odmítl předložit EK UP, protože jsem si nechtěl vzít na svědomí další zhoršení psychického stavu autora studie, které by mohlo vyvrcholit tragédií. Na tuto skutečnost ostatně upozornil i pan děkan. Toto mé stanovisko trvá a nehodlám na něm nic měnit. V druhém podnětu (září) se pan děkan zmínil o chybějících surových datech a vyjádřil názor, že lze případ projednat i bez dalšího angažmá autora. Svolal jsem tedy EK UP k interní poradě a po obšírném objasnění situace ze strany nejlépe obeznámeného člena EK UP a ze strany prorektora pro strategii vědy a výzkumu se EK UP usnesla, že není odborně vybavena k řešení případu, a poukázala rovněž na to, že autor již není zaměstnancem UP. Zabývala se rovněž chybějícími surovými daty (jediná nová informace obsažená ve druhém podnětu pana děkana) a vyzvala fakultu, aby příště surová data zálohovala. Ve svém závěru, plně mnou citovaném ve zveřejněném textu na UP Reflexi, dospěla EK UP k tomu, že vysoká míra odbornosti překračuje kompetence EK UP a domnívá se, že zopakování experimentu je možné provést nezávislými experty. V reakci na tento závěr jsem požádal prorektory pro vědu o zprostředkování kontaktu na nezávislé a nejlépe zahraniční laboratoře a experty, kteří by prověření experimentu mohli uskutečnit. Tento proces je nyní v běhu.

5. A třešničku přidal kolega Navařík z RCPTM, který před (momentálně dysfunkční) Etickou komisí žene děkana Kubalu za to, že kauzu řeší!

Skutečnost:

Podnět kolegy Navaříka se týká zcela jiné skutečnosti, a to vztahu pana děkana ke kolegovi Navaříkovi. Hlubší detaily v tuto chvíli nelze, s ohledem na korektní postup při projednávání záležitosti před EK UP a také s ohledem na diskrétnost vůči oběma protagonistům sporu, zveřejňovat. Zda se kolega Navařík ohradí proti tomuto nařčení, je jeho soukromou záležitostí. Kolega Fürst se nicméně v této věci dopouští hned dvojího pochybení – pomluvy a také snahy jednostranně ovlivnit případ, jenž je projednáván.

Zdá se tedy, že Univerzitě Palackého selhávají orgány – v tuto chvíli minimálně rektor. Další samosprávné a kontrolní orgány (Akademický senát, Vědecká rada a Správní rada) jsou zatím buďto nečinné nebo s rektorem aktivně spolupracují. Nic nenasvědčuje tomu, že by tohle všechno olomouckou akademickou obec nějak zvlášť vzrušovalo. V den třicátého výročí 17. listopadu konstatuji, že další studentská revoluce je u nás na Hané zatím spíše nepravděpodobná. S akademickou samosprávou ovšem v Olomouci zacházíme tak, že jsme zralí na nucenou správu ministerstvem školství.

Skutečnost:

Na Univerzitě Palackého naštěstí samosprávné i kontrolní orgány fungují dobře, nestranně a na základě relevantních informací. Jak jsem ukázal výše, hlavní problém spočívá na straně kolegy Fürsta, jehož text je ukázkou širšího problému, jímž trpí v současné době česká společnost a, jak vidno, bohužel mu podléhají i někteří kolegové na UP. Tímto problémem je ignorování faktů, ochota ohýbat pravdu, nepoctivost v práci s prameny a objektivními skutečnostmi, nenávisť vůči lidem s jiným názorem a viděním světa a v neposlední řadě snaha ubližovat a skandalizovat. Text kolegy Fürsta lze používat jako ilustrativní a krystalický příklad při výuce dezinformací a fake news v univerzitním prostředí.

Jsem přesvědčen, že se jedná o minoritní jev a podstatná část univerzitní obce jej vnímá jako negativní (viz dřívější prohlášení Akademického senátu UP či jeho studentské komory). Stejně tak věřím, že tyto metody nereprezentují ani celek konkrétní fakulty, a děkuji všem členům akademické obce PřF, kteří jsou vůči své univerzitě korektní. S mnohými z nich stávající situaci často konzultuji. Prosím, pokusme se využít aktuální stav ke konstruktivnímu řešení, vytvářením konfliktů se dopředu neposuneme.

V Olomouci, 6. prosince 2019

prof. Mgr. Jaroslav Miller, M.A., Ph.D.